



Na 'bully' sai kei na vakarautaki ni itovo kaukauwa kei na veivakacacani e vakavu rere se mosi ni yalo. E dau yaco e veivanua qai levu na kena icakacaka, wili kina na vakau caca, biu ni itaba tawakilikili se veivakarerei.

Ke yaco vei iko na veivakasaurarataki, e sega ni bale vei iko, ka sega ni dodonu mo vosota. Nanuma ni qo e rawa ni yaco kece vei keda ia, e sega ni dodonu meda sotava taudua. E rawa nio torova e dua o nuitaka me vukei iko ena leqa qo.

Na cava meu cakava niu vakasaurarataki?

1. **Tauri iko vakamalua ka vakasama mada ni bera niko cakava e dua na ka** – Kua ni yalolevu mo lakovi koya e veivakasaurarataki, vakabibi nio cudru tiko – de na veivakaleqai vakalevu. Laiva me galala nomu vakasama qai vakatulewataka vinaka sara se o cei mo drau veivosaki kei na cava so o via tukuna.
2. **Talanoa vua e dua o nuitaka** – Kere veitokoni kei na ivakasala vua e dua nomu itokani dredre, wekamu, se italatata se qasenivuli.
3. Kakua niko tiko taudua kei koya e dau vakarerei iko se vakayalo lailai taki iko.
4. **Tukuna se ripotetaka na itovo ca.** E levu na vatavata ena mona livaliva e tiko na kena lawa me tarova na vakasaurarataki gone. Ke dau yaco vei iko, e rawa nio ripotetaka ena vatavata e yaco tiko kina. Na itukutuku matailalai ni vakau itukutuku ni vakasaurarataki gone ena ivolamata e kune ena [Help Centre](#).

De o na via wilika talega na [Facebook Community Standards](#) mo kila kina se cava so e vakatarai se vakatabui kina.

Meu vukea vakacava noqu itokani e vakasaurarataki tiko?

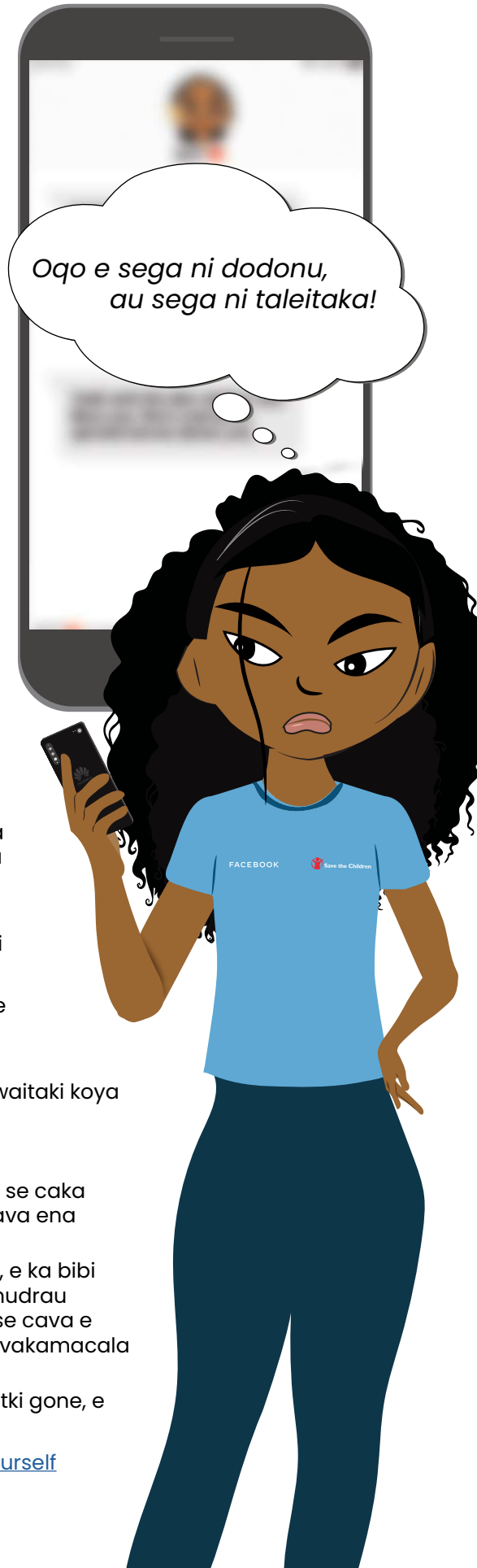
1. Tukuna vua ni sega ni tiko taudua ka rawa ni o vukei koya.
2. Tiko vata kei koya me kila ni dua e tokoni koya tiko.
3. Tukuna vua ni sega nona cala ka sega ni dodonu me yaco vua na ka qo.
4. Tukuna vua ke donuya tiko na vakasaurarataki ena ivolamata, e rawa ni tukutuku ki na Help Centre ena: [Help Centre](#). De na via wilika talega na [Facebook Community Standards](#) me kila kina se cava e vakatarai se vakatabui kina.
5. Vakauqeti koya me kua ni dau tiko taudua kei koya e vakasaurarataki koya.
6. Vakauqeti koya me kua ni via sagai koya e veivakasaurarataki tiko, de qai ca vakalevu.
7. Kua ni vosa ena vuku i nomu itokani vakavo ke sa kerei iko vakina.
8. Nanuma mo dau vakaraici koya ena veisiga vica me kila tiko nio kauwaitaki koya tiko.

Na cava meu cakava ke dua e kaya niu dau veivakasaurarataki?

E sega ni vinaka na dau veivakasaurarataki. Veitalia na ka e tukuni vei iko se caka vei iko, nomu ivukivuki e nomu digidigi. Nanuma ni dredre meda kila se cava ena veivakacudrui, e vinaka gona meda kua ni veivakatovolei.

Ke o kila ni o a vakamosia na yaloi dua ena nomu vosa se nomu ivukivuki, e ka bibi mo kere veivosoti. Ke o rere se dredre mo kere veivosoti se bukia tale nomudrau veiwekani, kerea e dua e bau qase me vakasalataki iko. Ke o sega ni kila se cava e vakamosiyalo kina nomu vosa, kere veivosoti madaga qai kerei koya me vakamacala mai. Tukuna vua nio na qarauna matua me kua ni yaco tale.

Ke o gadreva e so tale na [itukutuku matailalai](#) me baleta na vakasaurarataki gone, e kune ena website:



I vei na vanua au rawa ni vukei kina?

VITI

Ke leqataki na bula, qiria na 911

Child Helpline Fiji:

24-hour toll-free: 1325

National Domestic Violence:

24-hour toll-free helpline: 1560

Lifeline Fiji:

132 454 / 3630 400 / 9402 541

[@lifelinefiji](#)

Psychiatric Survivors Association:

3319 043 or 9538 667 [@psafiji](#)

Fiji Women's Crisis Center:

Suva: 0331 3300 / 0920 9470

Nadi: 0670 7558 / 0918 2884

Ba: 0667 0466 / 0923 9775

Rakiraki: 0669 4012 / 0912 9790

Labasa: 0881 4609 / 0937 7784

[@FijiWomen](#)

Empower Pacific Counselling Centres:

Lautoka: 0773 0010 Nadi: 0776 0018

Suva: 0778 0015 Labasa: 0776 0017

[@EmpowerPacific](#)

Online Safety Commission Fiji:

Na Online Safety Commission na tabana e Viti e vakauqeti keda meda vakaitavi vakayalomatua ena mona livaliva, ka solia na galala meda biuta noda ripote se kudru ni dau yaco na veivakacacani ena mona livaliva. Ke o gadreva tale na kena itukutuku, raica nodratou website ena [Online Safety Commission](#) se qiria na (+679) 9980 242.

PAPUA NEW GUINEA

Ke leqataki na bula, qiria na:

NCD police: 1800 100

Goroka police: 5321 222

Wewak police: 4562 222 / 7103 0345

AROB police: 9739 755 (north)

Morobe police: 7090 3300 (toll free)

Kiunga police: 6491 022

Daru police: 6459 022

ITok Kaunselin Helpim Lain:

7150 8000 [@ITokHelpimLain](#)

Family and Sexual Violence Action Committee:

3211 714 [@FSVAC](#)

TONGA

Ke leqataki na bula, qiria na 911

Women and Children Crisis Centre:

0800 444 [@tongawccc](#) [@counsellingwccc](#)

National Centre for Women and Children:

26567

[Tonga National Centre for Women and Children](#)

SAMOA

Ke leqataki na bula, qiria na 911

Fa'ataua Le Ola – Samoa Lifeline:

800 5433 [@FLOsamoolife](#)

Samoa Victim Support Group:

800 7874 / 27904 / 25392

[@samoavictimsupportgroup](#)